

VRIJWILLIGE
HET GILDE VAN MOLENAARS

*De Westermolen,
links en rechts,
hoe kan het anders...,
de Oostermolen.
Langerak Z.H.*

GILDE

BRIEF

DE GILDEBRIEF

MEDEDELINGENBLAD VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

DE GILDEBRIEF VERSCHIJNT 4X PER JAAR. DE OPLAGE IS 1500 EXEMPLAREN.

REDACTIE : G.J. POWW

COPY TE ZENDEN AAN : HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS
P/A ZWARTEWEG 70, 1412 GE NAARDEN

SECRETARIAAT : HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS
NIEUWE BUSSUMMERWEG 92
1272 CK HUIZEN TEL. 02152 - 51695

POSTGIROREKENING : 2144780 t.n.v.:
HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS,
NAARDEN

BIOTOOPWACHT : E. SMIT, ESDOORNLAAN 61
1521 EC WORMERVEER TEL. 075 - 283123

GILDEVERZEKERINGEN : MEVR. M. MULDER, VEENHUIZERKADE 3
1704 DK HEERHUGOWAARD TEL. 02207 - 13002

BLIKSEMAFLEIDER- : D.J. ABELSKAMP, LAAN 1940-1945 nr. 2
CONTROLE 7231 GL WARNSVELD TEL. 05750 - 25068

LEDENADMINISTRATIE : MEVR. E.N. POWW-SCHIPPER, ZWARTEWEG 70
1412 GE NAARDEN TEL. 02159 - 45428

ADVERTENTIES

VOOR BEDRIJVEN OF INSTELLINGEN, DIE MATERIALEN EN/OF DIENSTEN AANBIEDEN
WELKE DIRECT OF INDIRECT TE MAKEN HEBBEN MET DE MOLENS, STAAT DE
MOGELIJKHEID OPEN TE ADVERTEREN.

ADVERTENTIETARIEVEN : OP AANVRAAG

VRIJWILLIGE

HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

8^e JAARGANG NO. 4.
DECEMBER 1989.

't GAANDE WERK

Bijna alle leden van de afdelingsbesturen waren op 28 oktober j.l. aanwezig op de contactdag van het Gilde in de "Havekes Mölle" te Twello. Naast het bespreken van allerlei zaken die direct te maken hebben met proefexamen en examen, introduceerde het Gildebestuur het "Handboek voor de Afdelingsbesturen", waarin afspraken en procedures zijn vastgelegd, die in het verleden zijn gemaakt op de contactdagen. Ook bevat het allerlei algemene informatie, onder meer over verzekeringen en biotoopzaken. Het bestuur hoopt hiermee een bijdrage te hebben geleverd aan de continuïteit van kennis en informatie binnen de afdelingsbesturen.

In de afgelopen weken zult U ongetwijfeld de acceptgirokaarten van het Gilde heben ontvangen, waarmee u uw contributie en verzekeringspremie(s) kunt voldoen. De contributie is door de ledenvergadering met ingang van 1990 vastgesteld op F 30,-. De verzekeringspremies zijn ongewijzigd.

Wij vertrouwen erop, dat u uw betalingen, ondanks de drukke decembermaand, op tijd zult voldoen, zodat leden- en verzekeringsadministratie volop aan het werk kunnen. In deze laatste Gildebrief van 1989 (en tevens de laatste Gildebrief in deze vorm) treft u weer de vertrouwde rubrieken aan, maar ook artikelen over dinkelgraan; een bijzondere examendag; en stellinghoogten. Kritische kanttekeningen worden gemaakt in "Wat de molenaar zag en hoorde". Wederom in deze Gildebrief een reactie op het artikel over de linksdraaiende (of was het nu toch rechtsdraaiende?) molen van Overslingeland; dit keer afkomstig van L. van Aalsburg. Al met al duren de reacties op dit 1 april artikel nu al bijna één jaar. Wie maakt het jaar vol?

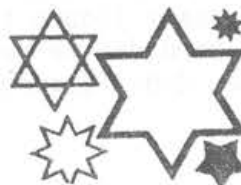
Zoals hiervoor al werd gesteld: dit is de laatste Gildebrief "oude stijl". Acht jaar lang verscheen de Gildebrief vier keer per jaar in deze gestencilde versie op A 4 formaat. Daarmee komt voor een groot deel ook een eind aan de activiteiten van onze huisdrukker Andries van der Graaf en zijn instituut "De Inktkloder". De redactie wil hem hierbij hartelijk bedanken voor alle Gildebrieven die hij in die jaren heeft gestencild.

In het jaar 1990 hoop ik u weer op deze bladzijde te treffen, maar dan in de nieuwe versie van de Gildebrief.

Dick Jan Braay, voorzitter.

INLEVEREN COPY:

Voor Gildebrief no.1 (verschijningsdatum 15 maart 1990) dient Uw copy vóór 15 februari 1990 bij de Gildebrief-redactie binnen te zijn.

Met het weer zijn we weer beland in het seizoen van stormen en koud weer. Normaliter zal het wel weer gaan vriezen. Het is voor de molenaar een periode van meer opletten en tijds maatregelen nemen op de molen, opdat er geen schade ontstaat.

De laatste jaren is er weinig schade geweest aan de molens als gevolg van storm. Waarschijnlijk is dat ook een gevolg van betere verzorging door de molenaars. Er is een periode geweest, dat er vele molens praktisch onbeheerd stonden. In het recente verleden, we spreken dan van 1967 en de jaren 1972 en 1973 was er echter veel schade aan de molens. De wipmolen van Zoeterwoude is toen omgewaaid en de achtkant van de Broekdijkse Polder, nabij Leiden, brandde af.

In het verre verleden gebeurde dat nog wel vaker. Veel molens waren toen nog van het type standerdmolen. De stabiliteit daarvan bleek minder groot dan die van achtkanten en stenen molens. Ook gebeurde het wel, dat watermolens die als buitenmolen ofwel voormolen in het winterbed van een rivier werden gebouwd, omver werden geworpen door kruiend ijs. We vinden dat tegenwoordig een vreemde zaak. Allereerst komt kruiend ijs minder voor dan vroeger door de verwarming van het rivierwater door industrie en elektrische centrales. Ook kwam het water vroeger minder hoog en waren de dijken lager, waardoor men weleens wat te optimistisch was wat betreft de plaats van een nieuwe molen.

Veel schade ontstond ook aan de (vooral polder-)molens als een groot gebied als bijvoorbeeld de Alblasserwaard of Krimpenerwaard ten gevolge van dijkdoorbraak gedurende langere tijd onder water bleef staan.

"Het weer zoals het was", gaat deze keer wel heel ver terug. Daarbij ligt de nadruk op door zwaar weer verloren gegane molens en grote overstromingen.

In de winter van 1407-1408 vroom het zeer streng. Alle rivieren vriezen tot aan hun bronnen dicht, evenals de Zuiderzee. Eind januari is er in Oost Frankrijk en het Rijngebied plotselinge dooi en valt er warme regen. De gevolgen zijn rampzalig. Mensen worden in hun slaap verrast door het vele water en kolossale ijsschotsen. Zij snijden als messen door het water, waardoor woningen, molens en zelfs delen van stadsmuren worden meegesleurd.

De Elisabethsvloed van 19 november 1421 werd veroorzaakt door een zware NW-storm. Grote schade is er in Zeeland, het gebied rondom het IJ en de Zaanstreek met Waterland. In die nacht is de Biesbos ontstaan. Voorheen lag daar de "Grote Waard". Deze verandert, tesamen met het land van Heusden en Altena, voor tientallen jaren in een binnenzee. Later werd het gebied bij gedeeltes ingepolderd, maar een eeuw later ziet een reiziger nog torenspitzen boven het water uitkomen. Van de molens is dan niets meer over.

In 1434-1435 is de winter zeer streng. Zo streng, dat men vanuit Hoorn met 12 ossen over het ijs naar Stavoren gaat... en terug.

Een zeer strenge winter is 1442-1443. Door gebrek aan water en wind heeft men in Duitsland lange tijd niet kunnen malen, waardoor gebrek aan brood ontstaat. Waarschijnlijk was er een stabiel hogedrukgebied dat lang stand hield.

1464 - 1465. Het winterhalfjaar zet in met veel stormen, waardoor op Schouwen 17 molens omslaan. Later is het zo koud, dat het brood en de wijn op tafel bevriezen. In Gelderland woedt burgeroorlog en in de week van 13 tot 19 januari liggen te Zutphen de watermolens op de Berkel stil, want het vroom zo hard dat ze geen water hadden. Op 1 februari breekt de Emperbrug te Zutphen door ijsgang.

In december 1469 liggen dezelfde molens op de Berkel weer stil omdat alles was bevroren. Van 8 tot 14 januari was dat weer zo vanwege het vele ijs in het felstromende water.

In 1480-1481 vriest het zo streng dat de bomen zijn gespleten in de felle kou. Ook kunnen wind en watermolens niet draaien en ontstaat brood- gebrek. Het stukvriezen van hout kwam enige jaren geleden nog voor op de Spengense molen te Kockengen. Het bij de molen klaarliggende hout scheurde door de vorst en moest vervangen worden.

In 1490-1491 is de Maas geheel vastgevroren. Wanneer hij los komt neemt hij de molen van Udecoven (Guttekoven ?) mee.

Op 26 en 27 september 1509, een Cosmas en Damianusvloed. Alle land tussen Amsterdam en Oude Rijn staat blank. Later ook de Lopiker- en Krimpenerwaard.

In de winter van 1513-1514 drijven te Keulen alle molens weg en worden vernield. Schade 2000 Rijnlandse guldens. Duidelijk is hier sprake van zg. schipmolens. Molens, die drijven op het water en vast verankerd liggen. Ze worden door middel van grote schepraders aangedreven. Blijkbaar zijn ze niet bijtijds weggehaald voor het aanstormende water.

Te Hoorn ontstaat op 4 november 1519 ten gevolge van storm veel schade aan de molen. Ook in IJlst is dat het geval.

In 1526 was er veel schade o.a. aan de molens in het gebied van Rotterdam-Brielle en de Alblasserwaard, ten gevolge van buitengewoon wild weer. In Eindhoven en Woensel zijn torens omgewaaid.

Begin 1552 is de ramp niet te overzien. Reimerswaal gaat ten onder, in Zierikzee drijven complete boerenhuisjes en vissershutten, in Middelburg zijn 400 lijken aangespoeld. De Hondsbosse zeewering is zwaar beschadigd. In Deventer staat het water tot in de Lebuinuskkerk en Den Bosch ligt op een eiland.

In 1558, op 11 en 12 januari is er een zware orkaan boven de Lage landen. In Utrecht zijn 5 molens omgewaaid en men vreest voor de Domkerk en -toren. In Biervliet sneuvelen 2 molens, Kortrijk 7 molens, Brugge 9 molens, Gent 14 molens. Rond Den Bosch en Eindhoven 15 windmolens. De St. Jan te Den Bosch loopt gevaar en de Minderbroederskerk waait in.

1564-1565 is een zeer strenge winter in heel West Europa. Op 13 en 14 november ziet men al ijs drijven in de Maas. Later voetbalt men op de Theems en is zelfs de Neckar bevroren. (Wie deze rivier ooit heeft zien stromen gelooft het niet.) Tussen 11 en 15 februari slaan op 'ontelbare plaatsen' bruggen, molens en woningen weg door het water. Te Hoorn treft men 's zomers nog brokken ijs bij de dijk.

In de winter van 1570-1571 staat geheel west en noord Nederland weer onder water. Alle rivieren zijn door hun dijken gebroken en alleen al in Culemborg zijn drie watermolens vernield door drijfijis. Of dat de poldermolens van de polder Culemborg zijn geweest, die stonden in het winterbed van de Linge of waterradmolens in de Lek, is niet duidelijk. In de Diefdijk ontstaat het zg. wiel van Bassa, nog altijd te zien in Schoonderwoerd.

Op het einde van het rampjaar 1572 vriest het hard, maar reeds begin januari dooit het flink en het regent. Leuven wordt getroffen door een ramp. De Dijle sleurt 200 woningen mee. Twee stadspoorten storten in. De sluis- meester krijgt de schuld. Om de watermolenaars te gerieven heeft hij de 'spaue' niet tijdig genoeg opengetrokken. Daar kwam nog bij dat de rivier in lange tijd niet was geruimd (schoongemaakt). In de Alblasserwaard blijft het water enkele jaren staan, hetgeen ruineus is voor de molens o.a.

In 1574 waait op 2 oktober de reddende ZW-storm, die het ontzet van Leiden mogelijk maakt. Op 22 januari stormt het weer en wel zo erg, dat veel molens zijn omgeslagen. In Groningen 1, Hoorn 5, Haarlem 3, Amsterdam - 1 molen valt in het IJ.

Op Kerstavond 1593 is er een ramp op Texel. Daar liggen 140 wachtende schepen, waarvan er 40 met man en muis vergaan door een geweldige wester- storm. De letterkundige Roemer Visscher noemt zijn dochttertje naar aanleiding daarvan "Tesselschade". Ze wordt later bekend als dichteres.

Winter 1594-1595. Alles tussen Keulen en Dordrecht staat blank.

In Januari 1610 breken de dijken van de pas drooggemalen Beemster. Tientallen molens verdwijnen onder water.

Op 14 en 15 februari 1635 worden te Maastricht drie (water?)molens vernield door het ijs.

Op 4 en 5 maart 1651 breekt de pas drooggelegde Diemermeer in (de huidige Watergraafsmeer te Amsterdam). In eerste instantie met zes molens bemalen en hierna met zeven molens opnieuw drooggelegd. Later verzorgen drie zg. schijfmolens de bemaling.

Begin januari 1654 vliegt door storm een hennipmolentje in brand in De Rijp. Er ontstaat een ramp. Wel 600 woningen, alsmede de Gereformeerde- en de 'populeuze' Waterlandse gemeente verbranden. Het vuur is op tien mijl afstand te zien.

Op 22 en 23 november 1686 krijgt Groningen ervan langs. De wind, die daarvoor enkele dagen ZO waaide, terwijl het flink vroom, draaide plotseling naar WNW, ruimt vervolgens naar NO en krimpt daarna weer naar NW. Ook steekt er een orkaan op met onweer. Het gevolg is : vele honderden doden en zelfs de hooggelegen terpen gaan onder water.

Op 23 februari 1693 breekt het ijs in Keulen met een vreselijke knal en sleurt 7 molens mee. Op 6 maart 1695 gebeurt dat weer met 3 molens.

In Koog aan de Zaan veroorzaakt de orkaan van 8 december 1703 veel schade aan de molens, 2 waaien er om.

Op 26 april 1719 sneuvelen ten gevolge van een bui met windstoten enkele Zaanse molens.

Het Britse schip "Lutine" vergaat op 9.10 1799 bij Terschelling tijdens zware storm. Er is slechts één overlevende en sindsdien ligt de lading van goud en zilver, destijds geschat op 20 miljoen gulden, op de zeebodem.

In november 1800 gaat een zware storm over Zuid Nederland. Er is zware schade aan de molens. De toren van Woensel waait om.

In de winter van 1808-1809 staat vrijwel het gehele rivierengebied diep in het water. De toch al hoge Linge-dijken worden nog een meter opgekist. Bij Kedichem verzakt de dijk weer. Dat is de directe aanleiding om onmiddellijk te beginnen met een kilometerslange nieuwe Lingedijk. In de Alblasserwaard staat het water 11½ voet hoog. De molens van Brakel en Heukelum gaan te onder. De toren van Dussen sneuvelt. Koning Lodewijk Napoleon beslist dat de dijken moeten worden geslecht en de dorpen op terpen gebouwd

1836-1837. Een vrij zachte winter, maar op 29 november woedt een zware storm. Er is overal weer veel schade aan de molens. In St. Michielsgestel waait de spits van de toren. Vooral in Friesland hebben de molens veel schade.

Op 4 en 5 februari 1863 is er een vliegende storm; een waar noodweer. Alleen al in Noord-Holland worden 31 molens getroffen door onweer en er branden daarvan 3 af.

Op 4 december 1863 waait een windolienmolente Workum in het kanaal.

Op 20 oktober 1879 slaat de bliksem in de Utrechtse Domtoren. Daarop staat een meteorologisch apparaat, dat d.m.v. een draad is verbonden met het observatorium op het bolwerk Sonnenburg, 500 m. verderop, alwaar brand ontstaat !

In de barre winter van negentig (1890 - Herman de Man) worden de molens van Kortenhoeve en Beverwijk getroffen door onweer.

Op 28 oktober 1895 branden de molens van Drouwen, Leggelo en Hillegom af. In december verbranden 2 watermolens bij Uitgeest. De molens van Giekerk en Markelo brandden af in januari 1908.

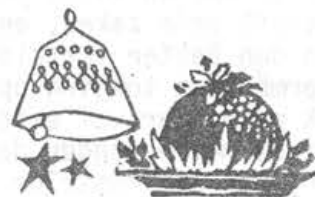
Een van de zwaarste stormen uit deze eeuw deed zich voor op 29 november 1914. Het luchtdrukverschil tussen Groningen en Maastricht bedraagt zelfs 26 mbar en men meet te Hoek van Holland een windstoot van 43 m/sec !

In 1921, op 6 november wordt de zwaarste windstoot ooit in ons land gemeten te Hoek van Holland, 45 m/sec., dat is liefst 162 km/uur.

Het is ongetwijfeld geen compleet geheel dat hierboven werd beschreven. Wie meer wil weten over strenge winters, zware overstromingen, stormen enz. en bijzondere details, sterke verhalen en weerrecords, kan deze vinden in het boek van Drs. J. Buisman, genaamd "Bar en Boos", ondertitel "Zeven eeuwen winterweer in de Lage Landen."

Het is een dikke pil van ruim 300 volle pagina's. Aanbevolen voor de liefhebber. (ISBN 90 246 44127).

NOG EVEN "DRAAIEN VOOR DE PRINS" EN BORDEN.

Voor 99% zijn we het roerend eens met voornoemd artikel ! Alléén als laatste: de molen onder de wind zetten en DAN de stormborden eruit; dit deden wij vroeger andersom en wel bij storm eerst de borden eruit en wel eerst 2 op de buitenroer en bij nog meer wind ook de 2 op de binnenroede eruit. Ging het dan nog te gek in de vlagen, dan in vredesnaam maar krimpand uit de wind gekruidd ! Dit als laatste redmiddel, indien er persee gemalen moest worden en waarom ? Omdat de hals van de as dan tegen de weerzijde van de halssteen drukt door de 'zijwind' en eerstens de as hier meestal niet zijdelings gesteund is en was en je bij zware windstoten goed merkte dat de kap, of het bovenhuis, dan merkbare zijdelings opduvels kreeg !

Dan nog even een EXCEPTIONEEL geval, dat me te binnen schoot, waarbij grote windmolens of achtkanten met volle zeilen zonder de 4 stormborden water maalden.

Als in de Alblasserwaard (en wellicht ook elders) in mei/juni de zomer droog genoeg werd om het maalseizoen af te sluiten, werden de 4 zeilen na goed drogen eraf gehaald en op zolder in de molen opgeborgen. Ook de 4 stormborden gingen eruit en vonden een plaats in de schuur. De molen ging overhek met één ketting eraan tegen teruglopen.

De zware borden bij deze meestal grote molens van 26 tot 28 meter vlucht, waren dikwijls wel 65 cm breed en 240 tot 250 lang. Roe + bord + voorzoom was niet zelden 100 cm. breed.

Kwam er ongelukkigerwijze soms in augustus een zware donderbui met een wolkbreuk dan moest er plotseling in de rustperiode toch enige dagen gemalen worden. Was er dan toch wind genoeg, dan werden de zeilen erop gedragen en ging men niet ook nog eens met die vier loodzware onhandzame windplanken sjouwen voor zo'n paar dagen en werd er met zeil en zonder borden gemalen ! Nogmaals, dit was exceptioneel en dus zeker NIET normaal in het gewone wintermaalseizoen.

Op een foto uit 1904 van de groep wipmolens bij Noordeloos bijvoorbeeld van de polder Middelbroek, Ameide en Tienhoven. allen molens van rond 27 1/2 meter vlucht, staan er vier te malen met volle zeilen, waarvan 3 zonder de 4 stormborden. De 5e molen op deze foto was toen al in afbraak ter vervanging door een stoom-schepradgemaal.

Waar hier 5 grote wippen stonden is hiervan alléén de bekende 'stijve molen' nog in uitstekende maalvaardige, goed gerestaureerde staat overgebleven.

Jan den Besten, Loenen

Noot van de redactie:

DE STEEK- OF STORMBORDEN EN "DRAAIEN VOOR DE PRINS"

Bij de diverse handelswijzen op molens blijkt maar steeds weer, dat hier wel zeer nadrukkelijk het gezegde opgeld doet: "'s Lands wijs, 's lands eer." Per streek en zelfs per polder verschillen de diverse handelswijzen wat betreft vele zaken, en zo ook wat betreft het gebruik van de steekborden. Jan den Besten vertelde ons in bovenstaand artikel hoe het met de steek- of stormborden toeging op de molens van de Alblasserwaard.

Ook werd daar wel eens, al was dat onder speciale omstandigheden, gemalen met de molen zonder de borden aan te brengen. Ook werden daar, in tegenstelling tot het gestelde in de voorgaande Gildebrief, eerst de borden uitgenomen alvorens men de molen als laatste redmiddel deze onder de wind zette.

In grote delen van ons land zet men bij harde wind eerst de molen onder de wind voordat men de borden uitneemt. Men doet dit onder de wind zetten zo hier en daar zelfs al voordat er tot welke zwichting wordt overgegaan.

De redenen hiervan zijn, dat ten eerste de molen onder de wind staande veel regelmatigere loopt, daar hij niet zo fel gerageert op de uitschieters in de wind, die daarbij veelal ruimt.

Ten tweede is, dat de zeilslag onder de wind staande, aanmerkelijk minder is, wat alleen maar aan de molen en de zeilen ten goede komt. Tevens ondervangt men hiermee het steeds wegvallen van de toch aanmerkelijke hoge winddruk op dat end, welke het molenlijf passeert en sterk wisselende spanningen veroorzaakt in roede en hekwerk. Dit laatste is ook dikwijls de reden van het spontaan naar achter wegklappen van een deel of het gehele hek.

De oorzaak hiervan is, dat de hekstukken op het punt waar zij uit de roe komen tijdens het malen tienduizende keren onder knikspanning komen te staan op die plaats, en daar is zelfs het beste en veerkrachtigste hout niet tegen bestand.

Een derde reden waarom men de molen eerder onder de wind zet, is dat men dit sneller gedaan heeft dan de molen stilzetten en daarna twee of viermaal de molen door laten komen om de borden uit te nemen. Daarbij komt nog, dat men de uitgenomen borden door de harde wind naar binnen moest brengen.

Gezien hun relatief grote oppervlak en windvang is het echt niet denkbeeldig om daarbij dan met bord en al achter de molen geblazen te worden.

Maar ondanks dit alles, moeten we er toch voor waken niet overal dezelfde handelwijze te gaan invoeren. Niets is zo erg als de dan optredende vervlakking van ons doen en laten op en rond de molens. Dit houdt echter niet in, dat hiermee het 'draaien voor de Prins' met vier volle zeilen bij zwakke tot matige wind en uitgenomen storm- of steekborden gelegaliseerd kan worden.

DE LAATSTE GILDEBRIEF

De kop van dit artikel lijkt niet zo'n beste tendens te hebben, maar niets is minder waar ! Het is nl. de laatste Gildebrief in deze uitvoering, nl. gestencild.

Met ingang van het eerste nummer van het jaar 1990 zal de Gildebrief verschijnen in gedrukte vorm. Hiermee heeft de Gildebrief zijn kinderschoenen uitgetrokken en is volwassen geworden. Al zullen we nog de puberteit moeten doormaken, met alle problemen vandien.

De redactie doet echter haar best om deze overgangstijd zo soepel mogelijk te laten verlopen.

Deze ca. 455 hektare grote polder heeft evenals de meeste in het waterschap "De Overwaard" gelegen polders, betrekkelijk weinig waterberging, d.w.z. met betrekkelijk weinig en smalle sloten en hoofdwatgangen.

In de tijd dat de windbemaling nog floreerde, gingen deze "Overwaardse" polders bij hevige regenval het eerste "onder". D.w.z. een halve meter of meer water op peil of zo iets.

Dit doorgaans in tegenstelling tot "Nederwaardse" polders, die doorgaans kleiner van oppervlakte zijn doch merkwaardig meer waterberging hebben. Doch dit even terzijde.

Zoals Den Besten reeds vermeldde, werd op het westeinde van de polder in het jaar 1900 het stoomgemaal gesticht (bewust het westeinde en meestal het diepste deel van de polders, waar het meeste water zich ophoopt, tenzij het bij harde westerstormen het oosten in waait, want dat kan natuurlijk ook nog). In de tijd van de windbemaling kreeg in zo'n geval de "Linkse" het meeste water bij zich en kon die zich weer meer waarmaken.

In dat stoomtijdperk dus tussen 1900 en 1939 is het ooit een keer voorgekomen dat de toenmalige machinist De Kraaij tijdens het nachtmalen in een erg natte herfst met de nodige "oude duimen" water op peil en met een storm uit de benedenkant uit was op de palingvangst, die hem nog lang zou heugen. Op dat moment oefende hij uitsluitend de visserij "op het raam" uit, een visserijmethode bestaande uit een raam, waarin een gemonteerd kuilnet geplaatst aan het einde der krimp net achter de wachtdeur.

Nog maar net na middernacht had hij al zoveel paling gevangen, dat hij ze niet meer wist te bergen, ze bleven komen.

Wat nu? moet de goede man gedacht hebben.

Te weten, dat paling altijd een dure vissoort was en nog is en de opbrengst hiervan zeer welkom was bij het karige machinistenloon.

Van zomaar botweg de paling de boezem op staan te draaien tegen wil en dank zou elke rechtgeaarde machinist/molenaar/visser acuut een maagzweer gekregen hebben van ergernis en dat gebeurde dan ook niet.

Doch inmiddels had hij zijn water nog lang niet weg. Het land was gelijk een natte spons en nam geen druppel water meer op.

Uiteindelijk besloot hij in zijn eigen voordeel te handelen en niet in dat van de boeren. Hij heeft de machine stilgezet, doch 'onder stoom laten staan' en het hoge waterpeil gelaten voor wat het was. Het laat zich raden, dat het voor het vee, wat nog in het land aanwezig was, soppen geblazen was.

Vervolgens is de machinist de andere morgen bij daglicht weer gaan malen, waarmee hij zijn nog resterende op de polder aanwezige paling veilig wist te stellen voor andere maalnachten, want op de dag plegen deze beestjes, behoudens uitzonderingen, niet te zwemmen.

Tot zover deze anekdote.

Zoals Den Besten meldt werd in 1939 de stoomdrijfkracht afgeschaft.

Hoogstwaarschijnlijk is de ketel slecht geweest en daarentegen de machine nog in goede staat, waardoor toch besloten is om over te gaan op een andere drijfkracht, te weten een diesel in dit geval.

Tussen haakjes, bij meerdere polders in de Waard en Vijf Heerenlanden ging het net zo toe als ketels van stoommachines aan het eind van hun latijn waren. Zo ook in het grote gemaal "Bodde" van de polder "Meerkerk Broek" echter met dat verschil, dat men hier gelijk over ging op elektriciteit als drijfkracht. Het was daar, dat de overigens nog in een goede staat zijnde stoommachine met de snijbrander in stukken gesneden werd alsof het moten vis waren van een slechte kwaliteit, die alleen nog maar geschikt waren voor beestenvoer, om nou zo maar eens wat te noemen.

De oorzaak van dit hele gebeuren zat hem in het volgende. Zou men als polderbestuur, na het afkeuren van een ketel door het stoomwezen, een nieuwe laten maken, dan nog speelde de gedachte hun parten in de trant van: "hoe zal dan over zo'n 25 jaar de staat van de machine zijn? Misschien ook niet meer zo best en dan geraken we wederom in hoge kosten. Daardoor werd dan ook in vele gevallen gekozen voor een andere drijfkracht, maar kwamen stoommachines die nog helemaal optimaal waren, op de schroothoop terecht.

Doch, om de draad weer op te pakken, er werd dus een diesel geplaatst, te weten een Crossley, liggende 2-cilinder. Deze machine was een fabrikaat van de fabr. Crossley uit Manchester Engeland, die al in het jaar 1866 een fabriekje hadden (men moet zich daar niet veel van voorstellen), waar landbouwwerktuigen gemaakt werden zoals ploegen enz.

In later jaren, doch al vóór 1900, ontwierpen zij een dieselmotor, wat zich later uithreidde in meerdere types en zijn daar ook zich in gaan bekwamen. Thans bestaat de fabriek niet meer. Doch, zoals gezegd, er werd dus een tweecilinder geplaatst. In tegenstelling tot de zeer betrouwbare en geruisloze "e"-cilinders van Crossley, waren de 2-pitters echte rammelkarren, die niet echt betrouwbaar waren. Communiceren in de machinekamer ging dan ook alleen maar middels schreeuwen. Het verzet van deze machine was 65 kub per minuut.

Net zo goed als in het "Land van Heusden en Altena" na het windbemalings-tijdperk Thomassen-motoren (De Steeg - Holland) domineerden, zo had in de Waard en de Vijf Heerenlanden Crossley de voorkeur, waarmee menig gemaal destijds mee uitgevoerd was. Zo even voor de voet weg: het gemaal van de "polder Langerak", de "polder Laag-Blokland", en in de Vijf Heerenlanden het gemaal van de "polder Achthoven"; de "polder De Biezen", de "polder Over Heikop"; de "polder Scherpwijk, en verder was er bij de in de 30-er jaren gesloopte wipkorenmol van Langerak reeds in 1908 een Crossley geplaatst als hulpmotor.

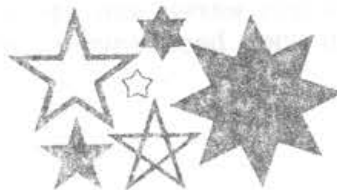
Verder kwam men in de Waard hier en daar een verwaaide Brons en Kromhout motor tegen.

Maar om weer verder te gaan met het Slingelandse gemaal, inmiddels was in 1963 machinist van Wijk aangesteld, en ook hem ging het niet altijd voor de wind. In dat jaar waren er ook nogal wat mankementen aan de machine, vervolgens in de 70-er jaren nog eens, waaronder kapotte krukaslagers en alsof dit alles nog niet genoeg was, kreeg hij kort daarna ook nog malendeweg een spoorbiels tussen het schiedad. Ja, waterpezers onder de lezers, u leest het goed "spoorbiels". Ja, dat is nog eens wat anders dan een perkoenpaaltje tussen de schoepen van uw poldermolen. Maar om kort te gaan, dit heeft de Crossley toch doorstaan!

De wateras lichtte zichzelf van het buitenlager, de aandrijfriem ging slippen en slechts een paar schoepen, die bijna haaksom stonden, was het resultaat. Zie hier de voordelen van riemaandrijving t.o.v. de gebruikelijke kam/staaf overbrenging van een windmolen, want dan had het of een gang kammen of een koningsspil gekost ('t is maar net wat er op dat moment het meest gammel is uiteraard).

Vervolgens heeft de machine het tot de automatisering in 1981 zijn intrede deed, uitgehouden.

Zoals Den Besten schrijft: er kwam een elektrisch automatisch vijzelgemaal (in de Waard heeft zo'n ding de bijnaam van 'groot uitgevallen hondehok') Daarna schrijft hij: de oude Crossley is nog in prima staat en goed bruikbaar. Doch hier moet ik "Den Besten even op de vingers tikken, want de machine staat al jaren kapot. Vanaf 1981 is er bij het Waterschap de afspraak gemaakt om de oude Crossley om de zoveel weken te laten malen om hem zodoende 'los', c.q. roestvrij te houden met zeker niet de bedoeling om hem als reservegemaal in stand te houden.

Welnu, hoe gaat het thans toe bij de meeste moderne waterschappen ? Nauwelijks nog geïnteresseerd bij dat oude trage gedoe. Vandaag door hevige regenval een grote plons water op peil ? Morgen weg !, als het even kan en dat kan ook met de tegenwoordige waterverslindende gemalen.

Maar waar het om gaat, de gemaakte afspraak om die oude 'kar' regelmatig te laten malen verwaterde al snel. Na enige tijd had de machine al zo lang stilgestaan, dat de roest hier en der zijn werk al had gedaan. Daarna heeft men hem weer willen laten lopen, doch dit liep slecht af. Hij draaide namelijk 'startende weg' in elkaar. En tot op de dag van vandaag staat het zaakje er nog zo bij. Gezien het feit, dat er onder de vrijwillige molenaars ook nog de nodige 'stationnaire motorengelken' zitten en die denken dit gemaal eens op een zaterdag te bezoeken en mogelijk draaiende te zien, kunnen dit wel schudden, want ze komen dan bedrogen uit.

Net zo goed, als die niet wakkere Gildebrieflezers, die naar de z.g. herbouw van de 'linkse molen' zijn wezen kijken.

Willen zij toch een Bezoek aan de Waard en Vijf Heerenlanden brengen, dan kan ik ze daar geen ongelijk in geven, want waar vindt je in den lande nog zo'n mooi gebied, waar de molens en ook oude gemalen echt geen 50 kilometer uit elkaar liggen !

Nee, hier zijn ze altijd nog redelijk dik bezaaid, en wat te denken van de ontwatering, die gelukkig hier nog niet zo grillig heeft toegeslagen als op vele plaatsen elders ?!

Nee, ook al is er echt geen linkse molen in de Waard meer te vinden, een reis van waar ook vandaan is zeker de moeite waard en helemaal als de straffe gierende herfstwinden de boomtoppen doen krommen, het riet bijna plat doet liggen en de haastig ronddraaiende wiekenkruizen der poldermolens hun krachten overbrengen op de spetterende en schuimende schepraders en vijzels.

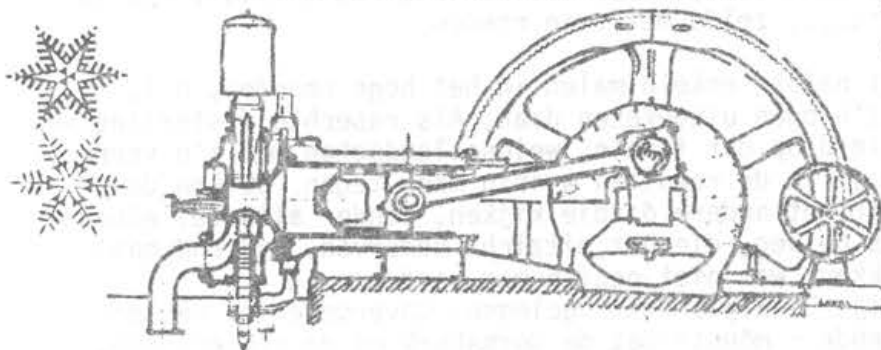
Verder is er van de gehele Waard en Vijf Heerenlanden nog maar één Crossley dieselmemaal, die weliswaar ook vrijwillig nog REGELMATIG (twee-wekelijks) maalt, te weten :

Het gemaal van de polder "De Biezen",
Autenasekade no. 2 te Vianen.

Het telefoonnummer van de machinist, dhr. C. Kooyman is : 03473 - 71602.
Geen scheprad, doch pompemaal, maar zeker het bezichtigen waard.

CROSSLEY STOOKOLIE-MOTOR VOOR POLDERBEMALING

Leen van Aalsburg
october 1989.

DEZELFDE MOTOR IN DOORSNEDE

DE MEEST GEBRUIKTE OLIE-MOTOR VOOR POLDERBEMALINGEN

N.V. CROSSLEY MOTOREN

WETERINGKADE 7

'S-GRAVENHAGE

● .. Hij zag in de krant een foto met de molen "De Ooievaar" te Koog aan de Zaan, geflankeerd door een woud van metershoge betonnen palen. Het bleek te gaan om een nieuwe fabriek van pindafabrikant Duyvis. Het onderschrift vermeldde, dat de Vereniging De Zaanse Molen heeft geklaagd bij Duyvis, omdat bleek dat de fabriek tenminste 15 meter hoog zou worden en dat het ongunstige gevolgen zou hebben voor de molen. Hij zou daardoor niet meer voldoende wind kunnen vangen. Het onderschrift vervolgde: "Volgens Duyvis is dat echter niet het geval." En dan (hoe is het mogelijk?): "De klacht werd daarop door de Vereniging van Zaanse Molens ingetrokken." Toen brak er een molenaarsklomp

● .. Hij zag op zekere zondagmiddag in Rijnland slechts twee (2) molens draaien. Op dat moment dacht hij met weemoed aan de tijd, zo'n 15 à 20 jaar geleden. Toen kon men vanuit het midden van Rijnland, nabij de Zweilandermolens, minstens 10, maar dikwijls als het zicht goed was, 15 molens zien. Allemaal draaiend en meestal malend. Wat is er toch veranderd? Is het 'molenvirus' misschien veranderd in 'molenmoeheid'? Het is niet te hopen

● .. Hij hoorde een leerling-molenaar vertellen over hoe hard de molens wel gingen. Er stond blijkbaar bar veel wind, want ze maalden met 'geknipte nagels'. "Wat is dat dan?", vroeg hij. "Nooit van gehoord". Nou, dat bleek te zijn als de molen zonder borden draaide. Dat soort termen wordt echter alléén aan de Zaan gebruikt. Daar weet iedereen wat het betekent. In de rest van het land wordt zo iets niet verstaan. Dat leerlingen zo iets lezen en gaan gebruiken is begrijpelijk. Maar een goede molenaar gebruikt de benamingen van zijn streek. Dus geen geknipte nagels in Utrecht en een baansteen uitsluitend in het zuiden van het land, evenals de hekscheien. Zo zijn er wel honderden voorbeelden.....

● .. Hij zag twee Schermermolens gebroederlijk met één roede draaien. Hoe je er ook tegenaan kijkt, het is een heel apart gezicht. Daar in de Schermer zijn trouwens toch steeds meer molens draaiend te zien. Dat is wel eens anders geweest.... zelfs met twee roeden.

● .. De molenaar was dit najaar enkele malen in het hoge noorden, n.l. Friesland. Hij heeft z'n ogen uitgekeken daar. Als rasechte westerling was hij onmiddellijk verliefd op dat fraaie, weidse landschap met z'n verre vergezichten. Dat kom je in de randstad weinig meer tegen. Je kon daar zomaar van het ene naar het andere dorpje kijken, zonder allerlei eindeloze rijen bomen langs de weg, die het uitzicht bederven. Duizend maal hetzelfde om in te pakken, wat niet gezien mag worden. Heel wat molens zag hij. Dikwijls fraai gelegen. Onvergetelijk was de aanblik van een . malende - mōunts met de dorpskerk op de achtergrond, uiteraard op een terp. In één woord schitterend. Alleen ze stonden zo vaak stil Jammer.

● .. De molenaar hoorde van het ongeluk op de molen van Aarlanderveen. Het was een triest gezicht om de twee gebroken roeden en een gebroken askop te zien liggen. Zeker bij een molen, waarbij de voortgang van de dagelijkse activiteiten voor bepaalde polderbestuurders een strijdpunt is, komt zo'n ongeluk hoogst ongelegen. Door het uitvallen van de molen moest onmiddellijk een noodbemaling worden ingericht. Zou het niet mogelijk zijn om op een eenvoudige wijze de sterkte van de molenroeden te kunnen meten, of althans daarvan een duidelijk indruk te krijgen?

Er werden wel eens molengroeden door middel van röntgenstralen doorgemeten maar het is voorstelbaar dat dat erg duur is. Daarom niet op eenvoudige wijze een roede mechanisch, met trek- en duwkrachten beproeven? Wanneer een roe oud of verdacht is, kan men daardoor een indruk krijgen van wat hij nog waard is. 't Is maar een idee....
De schade zal in ieder geval niet zo groot zijn.

● De molenaar zag in Noord-Holland de polders Berkmeer en Veenhuizen geheel op z'n kop liggen. Alle sloten en weteringen werden drastisch uitgediept. Maar wat er ook gebeurde was dat de beide molens grondig onderhanden genomen werden. De vijzels werden verlengd om weer volledig maalvaardig te kunnen zijn. Het naast de molen liggende gemaal van de Berkmeer werd zelfs gesloopt. Dat is eens wat anders dan wat op vele plaatsen gebeurt. Daar worden de waterpeilen verlaagd en laat men de droogstaande molens aan hun lot over

● De molenaar hoorde het volgende verhaal.
Een gezin was op vakantie in Friesland. Zoonlief had het lastige euvel dat hij graag molens wilde zien. Dat lukte heel best, en bij een zekere molen aangekomen bleek tot zijn grote vreugde de bekende wimpel van De Hollandsche Molen te wapperen. Pa en Ma wisten, door zoonlief wijs gemaakt, ook al de betekenis ervan: de molen is te bezoeken.
Nou, dat hadden ze gedacht. Niets daarvan. Men werd op zeer onelegante wijze, al of niet in het Fries, duidelijk gemaakt dat ze op konden hoepelen. Of zoonlief en de verdere familie nu probeerden uit te leggen wat de bedoeling van de wimpel was, daar had de molenaar niets mee te maken. Eerlijk gezegd heeft deze molenaar het al meer gezien: een molen uitgedost met wimpel en alles op slot

NAJAARSEXAMENS 1989

De najaarsexamens zijn weer achter de rug. De examencommissie is 6 dagen op pad gegaan en zijn blij, dat er weer 15 geslaagden bij gekomen zijn, waardoor er, naar zij hopen, weer 15 molens meer gaan draaien of malen. Waar de examens plaatsvonden en wie er die dag het diploma behaald hebben, volgt hieronder:

vrijdag, 6 oktober op molen "De twee Gebroeders" te Roosendaal:

S.C. Verbiest uit Bergen op Zoom en G.P.C. Gabriëlse uit Zoutelande.

donderdag, 12 oktober op molen "Jan van Cuijk" te Cuijk:

K. van Laar uit Nijmegen en F.D.A. Harteman uit Boxmeer.

donderdag, 19 oktober op molen "De Kievit" te Grijskerk:

A. Schuthof uit Winschoten en K. Strijk uit Winschoten.

vrijdag, 20 oktober op "De Westerveldmolen" te Tilligte:

P.J.H. Hulshof uit Tubbergen; G.J. Jansen uit IJsselmuiden en

A.P. Jansen uit Tubbergen.

donderdag 26 oktober op de "Vlietmolen" te Lexmond:

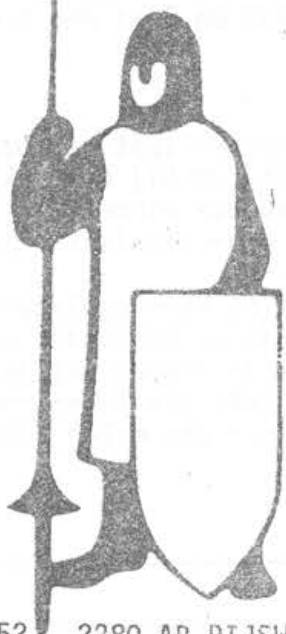
G.J. Vermeer uit Gouda; C. Stam uit Kinderdijk en A. Hoek uit Kinderdijk.

donderdag 2 november op molen "De Koker" te Wormer:

C.P.H. Vis uit Alkmaar; H. Bakker uit Bussum en R.J. Prins uit Nieuwerkerk a/d IJssel.

**SCHADE DOOR HOUTWORM, BOKTOR,
ZWAM EN SCHIMMEL?
DOORSLAAND OF OPTREKKEND VOCHT?
OVERLAST VAN DUIVEN OP GEBOUWEN?**

VRAAG RENTOKIL OM EEN GRATIS EN VRIJBLIJVENDE
INSPEKTIE EN EEN DESKUNDIG ADVIES.

LEDEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS EN
MOLENBEHEERDERS ONTVANGEN VOOR WERKZAAMHEDEN AAN
MOLENS 10% KORTING.

RENTOKIL HEEFT VESTIGINGEN IN GEHEEL NEDER-
LAND DUS OOK DICHT BIJ U.

BEL NU: 070-99 65 64

Rentokil

beschermt en bestrijdt

Postbus 52, 2280 AB RIJSWIJK (Z.H.) Volmerlaan 9, 2288 GD RIJSWIJK (Z.H.)

STAPHORSTER DEKKLEDEN B.V.

Schapendijk 37
7713 PX Staphorst (Den Hulst)
Telefoon 05296 - 3490 b.g.g. 04749 - 3986

LEVERING VAN MOLENZEILEN
IN ZEILDOEK WK77 EN HEMPEX
TOUWWERK.

OOK VAKKUNDIGE REPARATIE
VAN UW MOLENZEILEN.

VERDER LEVEREN WIJ LEREN ZEIL-
HANDJES EN HANDSTIKAPPARATEN
VOOR REPARATIES AAN MOLENZEI-
LEN ENZ.

VERTEGENWOORDIGER:

H. TAMMINGA
WESTERLEE
9678 RH
TEL. 05970-14580

Dit voorjaar overleed, 71 jaar oud, Jan Roijackers, molenaar van de standerdmolen te Bergeyk.

Roijackers was een van de eerste instructeurs van het Gilde in Zuid-Oost-Nederland; een man met veel molen-ervaring, waarover hij duidelijk, uitvoerig en onderhoudend wist te vertellen, maar ook in de praktijk was hij een goede instructeur voor zijn leerlingen.

In het geheugen van vele molenliefhebbers neemt hij een blijvende plaats in, ook al omdat zijn beeltenis de omslag van het Brabantse Molenboek siert (zij het, dat de foto verkeerd om is afgedrukt).

J.W

DE CONTRIBUTIE IS VERHOOGD

Op voorstel van het Gildebestuur is op de voorjaarsvergadering met algemene stemmen besloten i.v.m. de stijgende kosten van de vereniging de contributie met f 5,-- te verhogen, van f 25,-- naar f 30,--.

De stijging van de kosten worden voor 70 % veroorzaakt door de in druk uit te voeren Gildebrief. Maar daarnaast is de nieuw opgerichte "lesstof- en informatie-redactie" ook niet van plan het bij de benoeming alleen te laten. Deze is met voortvarendheid van start gegaan en heeft goed uitgewerkte plannen bij het bestuur op tafel gelegd.

Zo zullen zij een geheel nieuw lespakket op poten zetten, naast de reeds bestaande Informaties. Zodra hier meer concreets van op papier staat, zult u dit snel van ons horen.

Het geld wordt dus goed besteed en wij hopen dat deze mededeling voor diegenen, welke hiervan nog niet op de hoogte waren, geen tegenvaller is.

IS EENIEDER WEL OP DE HOOGTE ?

Het Gilde kent gelukkig reeds vele 'oudgedienden', geslaagde vrijwilligers. Er zijn er onder hen, die echt tot de mensen van het eerste uur gerekend kunnen worden.

Deze hebben niet, zoals men dat wel zegt, aan de wieg van het Gilde gestaan; ze hebben er zelfs in gelegen.

Maar toch zit daar een klein gevaar in, nl. dat ze zoveel weten van molens en het doen en laten daarmee, dat ze ook nog gebruik maken van zeer verouderde "Informaties". Deze, zeer gewaardeerde leden, wijzen wij erop dat er in de loop der tijd her-uitgaven zijn verschenen van de Informaties 1 t/m 10. En in deze, geheel herziene uitgave, is nogal het een en ander gewijzigd, wat ziens- en handelwijze van molenzaken betreft.

Het is dus aanbevelenswaardig voor deze mensen van het eerste uur om deze verzamelinformatie weer eens ter hand te nemen, vooral diegenen, welke betrokken zijn bij de opleiding.
Veel succes bij de herhalingsoefeningen.

MACHTIG IS DE PEN VAN DE SCHRIJVER !

Waar de Gildebrief al niet toe in staat is, blijkt wel uit het volgende. Zonder dat de mensen in kwestie het zelf wisten, hebben we de familie Den Besten verhuisd van Loenen a/d Vecht naar Vreeland. Gezien de knusheid van beide dorpen is er niet veel verschil in woongenot, maar zowel de heer als mevrouw den Besten weigeren alle medewerking ! Men gelieve dus voor de vermelding Vreeland op het 3e blad van het omslag Loenen a/d Vecht te lezen.
Leuk geprobeerd, maar ach.....

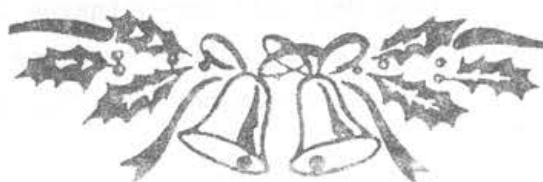
HET OUDE KOMT WEER TERUG

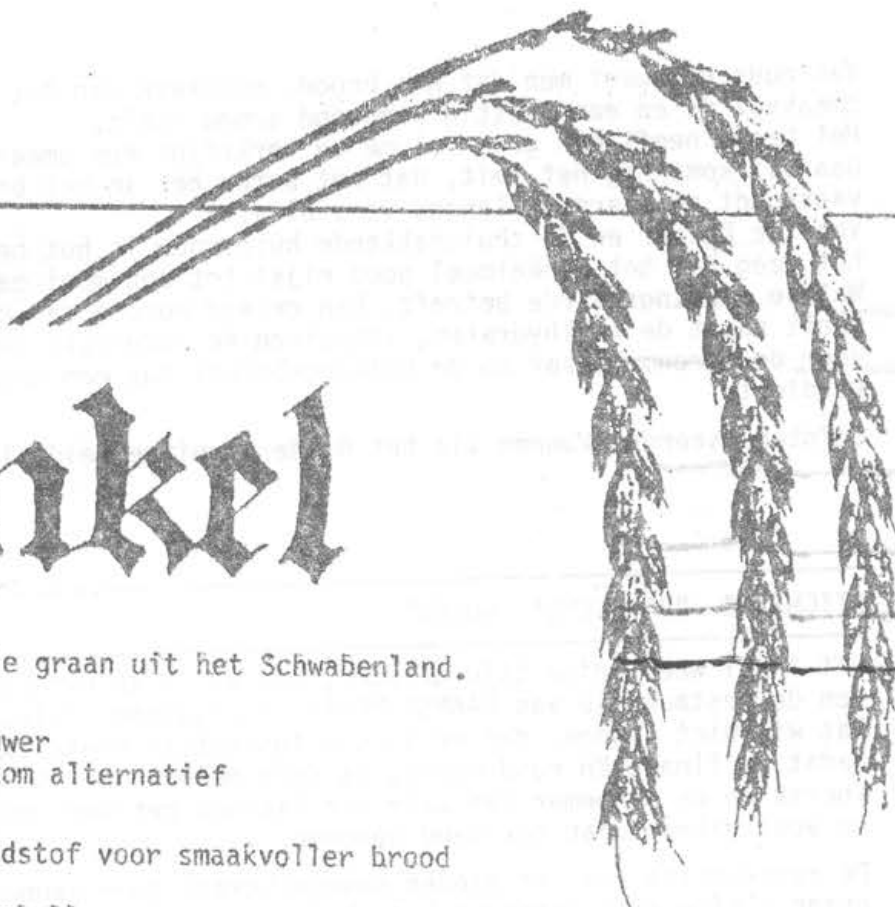
Zijn we in ons land in de gelukkige omstandigheid dat De Hollandsche Molen reeds werd opgericht in 1923 en haar werk startte, in Duitsland is dat pas goed op gang gekomen in de zestiger jaren. Ook de opleiding van vrijwilligers maakt nu een goede kans om van de grond te komen.

In ons land kennen we al weer een behoorlijk aantal molens, welke op commerciële basis graan vermalen tot volkorenmeel en nog veel meer gezonde produkten. In Duitsland is dat nog niet zo ver, maar men is toch wel druk bezig met het oude weer naar voren te halen.

Zo had de redactie kontakt met een graanhandelaar uit het westen van Duitsland, welke zich wil inspannen om een soort Gilde van Vrijwillige Molenaars van de grond te krijgen. Het Gilde zelf heeft hierbij alle steun aan hem toegezegd.

Zelf wil deze graanhandelaar met zijn zoon direct aanvangen met het lessen op een van onze Groningse of Drentse molens. Dit alles is gegroeid uit het gevoel voor een molen, welke bij het bedrijf hoort en weer draaivaardig is gerestaureerd. Tijdens het genoemde gesprek attendeerde deze handelaar in graanprodukten ons ook op een zeer oude graansoort, het z.g. Dinkelgraan. Dit type tarwe, dat er uit ziet als gerst, geeft een uiterst smaakvol brood. Vandaar de nu volgende beschrijving van het graan.

Dinkel

Het traditionele graan uit het Schwabenland.

- Voor de landbouwer
een welkom alternatief
- Voor de bakker
een grondstof voor smaakvoller brood
- Voor de volkorenbakker
een kwaliteitverhogend produkt
- Voor de consument
een oergezond natuurprodukt

Het dinkelgraan

Circa 3000 jaar voor Christus is het Dinkelgraan in het gebied, omvattende het huidige Baden-Württemberg en het Duitstalige deel van Zwitserland, algemeen in gebruik gekomen.

En het bleef een der belangrijkste graansoorten voor de broodbereiding gedurende vele eeuwen.

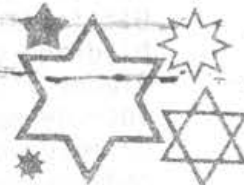
In de hongerjaren, als gevolg van de eerste wereldoorlog, werd het Dinkelgraan enigszins teruggedrongen door het volume-rijkere tarwe. Als dan in de jaren tussen wereldoorlog 1 en 2 vanwege overheidsbemoeienis de verbouw ook nog wordt tegengehouden, dreigt het Dinkelgraan verloren te gaan. Maar gelukkig is tijdig door diverse invloeden het getij gekeerd.

Het hedendaagse verlangen naar minder, maar gezondere, voedingsstoffen is voor de herleving van het gebruik van Dinkelgraan een grote stimulans geweest.

Doch ook voor de landbouwer werden de vooruitzichten om over te gaan tot verbouw van deze graansoort veel beter. De prijs, welke er voor betaald werd, liep op tot zeer aantrekkelijke hoogte.

Dinkelgraan heeft haar wedergeboorte echter hoofdzakelijk te danken aan haar hogere voedingswaarde en uitstekende bakeigenschappen.

De weinige oude korenmulders en bakkers weten nog de uitstekende eigenschappen van het Dinkelgraan te waarderen.

Van ouds her weet men dat het brood, gebakken van het Dinkelmeel bijzonder smaakvol is en een prettig aandoend aroma heeft. Het brood heeft een goed volume en verkrijgt een smaakvolle knapperige korst. Daarbij komt nog het feit, dat het beter het in het brood aanwezige vocht vasthoudt en daardoor langer vers blijft. Voor de bakker en de thuisbakkende huisvrouw is het belangrijk te weten dat het deeg van het Dinkelmeel goed rijst tot een mooi gevormd brood. Wat de voedingswaarde betreft, kan gezegd worden dat het een hoog eiwitgehalte heeft naast de koolhydraten, vitaminen en minerale stoffen. Voor de korenmolenaar en de volkorenbakker dus een graansoort die aanbeveling verdient. Geïnteresseerden kunnen via het Gilde om uitgebreide informatie vragen.

STICHTING "VAASSENS' MOLEN"

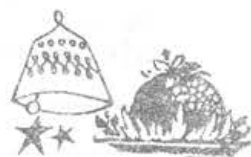
Het is al weer enige tijd geleden, dat wij u informeerden over de vordering van de restauratie van DAAMS' MOLEN in Vaassen (Gld.) Dat wil niet zeggen, dat er in die tussentijd niets is gebeurd. Integendeel. Nadat de financiën rond waren, is door molenbouwer Groot Roessink uit Voorst en de aannemer van Laar uit Vaassen het werk met voortvarendheid en veel vakmanschap ter hand genomen.

De restauratie van het stenen onderachtkant door aannemer van Laar is op enige kleine afrondende werkzaamheden na, voltooid, inbegrepen de stelling. Werd vroeger de eerste zolder gebruikt als maalzolder, na de restauratie zal de maalzolder op stellinghoogte zijn gesitueerd, d.w.z. één zolder hoger. De molenbouwer Groot Roessink is op het moment van schrijven van dit artikel (14 nov. 1989) ook al zeer ver met zijn werk gevorderd. De met riet (vroeger : dakleer) gedekte achtkant staat al weer enige maanden op zijn plaats. Het construeren van dit achtkant en het bedekken met riet, werd door de Vaassense bevolking met zeer veel belangstelling gevolgd. Hetzelfde gold voor de kap, die eveneens op het werk in elkaar is gezet, waarbij moet worden opgemerkt dat de activiteiten plaatsvinden op de hoek van de "Jan Mulderstraat" en de "Molenstraat", toepasselijker straatnamen zijn nauwelijks te bedenken. De as is gegoten op 10 november j.l. en deze zal gelijk met de kap op zijn plaats worden gehesen. Deze activiteit is voorzien in de 2e helft van november.

Daarna wordt het gevlucht aangebracht. De roeden worden gemaakt bij Derckx Constructie B.V. in Beegden (L.) Het gaandewerk zal worden gemaakt en ingebracht in de periode december t/m maart.

Alle werkzaamheden liggen op schema, zodat de verwachting gewettigd is dat op Koninginnedag 1990 DAAMS' MOLEN in volle glorie weer zal malen. Dit is dan aan velen te danken ; de Vaassense bevolking voor de totale bijdrage van ruim f 250.000,--; provincie en gemeente voor de subsidie (ieder f 160.000,--); de molendeskundigen van de provincie en de Rijksdienst voor de monumentenzorg voor hun adviezen tijdens en vóór de restauratie, de molenbouwer en de aannemer voor het geleverde vakwerk, samen met de onderaannemers en, dat mag ook wel eens gezegd worden, het bestuur van de "Stichting Vaassens Molen".

Het zal een groot en mooi feest worden op 30 april volgend jaar in Vaassen.

EEN EXAMENDAG OP KORENMOLEN "DE KIEVIT" TE GRIJPSKERK

Toen mevrouw Pouw mij vroeg om 'mijn' molen voor examens beschikbaar te stellen, hoefde ik daar niet lang over na te denken. Voor iets, dat niet altijd gebeurt, ben ik meestal wel te vinden, omdat dat de molen weer eens in de belangstelling brengt.

Niet dat "de Kievit" over belangstelling te klagen heeft, want het is de hoofd-startplaats van de Groninger koolzaadroute, een autoroute langs de knalgele, bloeiende koolzaadvelden, zo rond half mei tot half juni. 's Zomers is in de molen een V.V.V.kantoor gehuisvest, wat overigens wel ten koste gaat van de subsidie voor maalvaardige molens. Schandalig, maar waar.

Na een aantal middagen proefdraaien, was het op 19 oktober zover. De pers was gewaarschuwd, koffie en Groninger koek waren ingekocht en de kandidaten stonden op scherp. Nu had ik van tevoren geprobeerd de molen nog wat schoon te maken, wat mij overigens nooit helemaal lukt, want er ligt altijd nog wel ergens stof. Er zaten de afgelopen weken ontelbare vliegjes in de kap, die daar de kiertjes bevolkten. Aangezien ze niet echt kwaad deden, maar hun aanwezigheid toch wel hinderlijk begon te worden, besloot ik ze maar dood te spuiten met een milieu-onvriendelijke spuitbus en ze met de stofzuiger zoveel mogelijk op te zuigen.

Had ik ze nu maar allemaal opgezogen, maar ja.

Het buik- en teenstuk van de vang lopen iets naar voren en dan schuin naar boven, dit door verkeerde inslijting (zie tekening).

In het hierdoor ontstane gootje waren ook van die vliegjes gevallen, want na het spuiten regende het werkelijk.

Nadat de eerste kandidaat klaar was met z'n praktijk gedeelte moest de molen weer worden afgezeild, en toen verbeelde ik me al dat er iets niet helemaal in de haak was, maar wat KON het zijn?

Na kandidaat nummer twee weer afzeilen en toen begon het echt in de gaten te lopen, want toen de vang er helemaal op lag draaide de molen nog 2 tot 3 enden door alvorens te stoppen.

Ongekend voor een molen met zo'n zware vang.

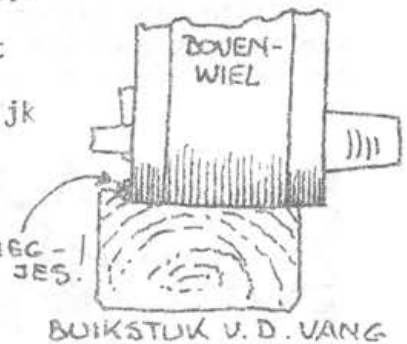
De molen liep bovendien ook nog niet eens bijzonder hard. Dan ga je denken: "Hoe kan dit?". Is de vang op de een of andere manier uitgewerkt?

Nee, dat was niet de oplossing. Dus er moest haast wel iets vettigs tussen vang en bovenwiel gekomen zijn.

Dat moeten haast wel die vliegjes geweest zijn, die toen de vang gelicht werd tussen de vang en het bovenwiel rolden. Toen ik de vliegjes een paar weken voor het examen ook al eens wilde vergeven, gleed een van de kandidaten alle kanten uit, omdat hij schoenen aan had met een gladde zool. Dit bewijst wel dat ze een oppervlak behoorlijk glad kunnen maken.

Zand tussen vang en bovenwiel bleek de remedie waarna de molen z'n oude vangkracht spoedig hernam. Gelukkig voor de twee kandidaten die nog volgden. Doordat de algehele indruk van de eerste twee kandidaten nog niet voldoende was, zakten zij jammer genoeg. Het mankement heeft dus verder geen schade aangericht.

De examendag verliep verder op een prettige, gezellige manier, met mooi weer en een fijne zuidenwind.

CONCLUSIE :

Zorg, als u ook dergelijke kleine vliegjes in uw molen heeft, dat als u ze bestrijdt, ze ook allemaal uit de kap of het bovenhuis komen. U kunt ze chemisch bestrijden, maar ook doortochten bij een stevige wind schijnt te helpen. Dan trekken ze weg en hoeft u ze niet op te ruimen.

WAT WAS DAT VOOR 'N MOLENZAAK ??

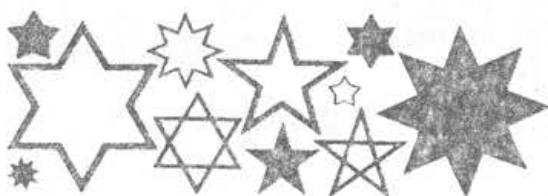
Gelukkig ontvingen wij op de molenzaak van de laatste Gildebrief vele reacties en ze waren nog allemaal goed ook.

Dat stemt tot tevredenheid en geeft aan dat onze leden de zaakjes nog goed onder controle hebben.

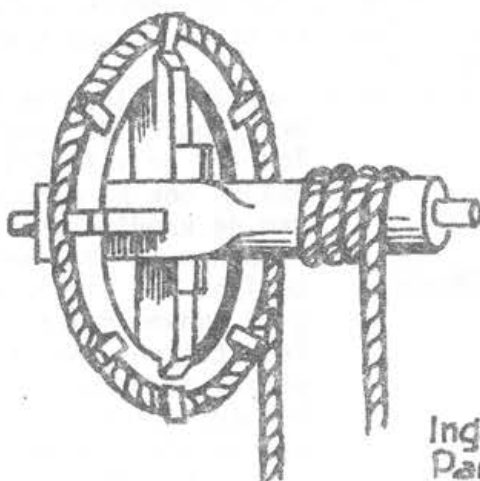
Voor diegenen, welke het ondanks alles, toch nog niet wisten en de redactie verwacht dat dit alleen leden in opleiding zijn, kunnen wij medelen dat dit deel een z.g. "schuif" is, welke dikwijls is aangebracht in de voorste hanger of ezel van de vang.

Hierin vindt de vangbalk zijn draaipunt en dient tevens voor de meer fijnere afstelling van de stand van die vangbalk. Dit afstellen kan gebeuren d.m.v. het min of meer uittrekken of inslaan van de lijdzame wiggen onder en boven de schuif. De afgebeelde schuif heeft slechts twee wiggen, één onder en één boven de schuif. Er komen echter ook uitvoeringen voor, waarbij zowel boven als onder een tweetal contra geplaatste wiggen voorkomen.

Soms zijn deze wiggen extra lang gemaakt en aan de dunste kant nog voorzien van gaatjes voor het aanbrengen van borgpennetjes om het eruitlopen tijdens het vangen tegen te gaan.

Wat is dit
voor'n

Molenzaak

Ingezonden door:
Paul Groen.

Ondanks het feit, dat het volgende lijstje al eens in een vorige Gildebrief werd geplaatst, hebben wij gemeend, n.a.v. veel vraag hiernaar, dit artikel nog maar eens te publiceren.

OUDE MATEN

In oude tekeningen en beschrijvingen van molens komen vanzelfsprekend ook de toen gebruikte maten aan bod.

Aangezien deze van streek tot streek verschillende maten vertoonden onder DEZELFDE BENAMING, volgen hier de mij bekende:

Amsterdamse el	68,78	c.m.	(vooral in textielbranche)
Delftse el	68,32	c.m.	
Brabantse el	69,23	c.m.	
Nederlandse el	100,---	c.m.	Deze benaming is ontstaan na de invoering van het metrieke stelsel door Napoleon, onder handhaving van de oude benaming. Later is deze naam verboden.

Voor timmer e.d. technische werken werd gebruik gemaakt van de voet, verdeeld in duimen, van verschillende lengten natuurlijk, maar ook van verschillend aantal duimen per voet:

Amsterdamse voet	28,31	c.m.	, verdeeld in 11 duimen
Rijnlandse voet	31,39	c.m.	, " " 12 "
Blooise voet	30,14	c.m.	, " " 12 "
Gelderse voet	27,19	c.m.	, " " 10 "

Voor grotere maten, o.a. grondstukken, werd gebruikt:

Amsterdamse roede	368,03	c.m.	, verdeeld in 13 voeten
Amsterdamse roede	454,296	c.m.	, " " 16 "
Uitgeester roede	416	c.m.	, " " 14 "
Antwerpse roede	574	c.m.	, " " 20 "

Natuurlijk komen de streek- of stad-aanduiding nooit voor op tekeningen, zodat de oorsprong van een tekening nagegaan moet worden, om te weten met welke maat er gemeten is.

Ter vergelijking nog de Engelse voet (thans nog regelmatig in gebruik o.a. voor vlieghoogten). Deze is 30,48 c.m., verdeeld in 12 duimen (inches) van elk 2,54 c.m.

Voor kleinere maten werden de inches verdeeld in halven, kwarten en achtsten enz., hoewel tegenwoordig ook een decimale verdeling, dus achter de komma, niet ongebruikelijk is.

Met de gewichten was het net zo onoverzichtelijk:

Amsterdamse pond	494,09	gram.
Haags pond	469,73	gram.
Nijmeegs pond	476,56	gram
Troois pond	492,168	gram
Nederlands pond	1000	gram (zie boven).

Ook nog even het Engelse pond, ook nog regelmatig in gebruik, dat is 453,59 gram, verdeeld in 16 ounces, in 16 drams, in 3 scrupels, in 10 grains, die dan elk 0,059 gram wegen.

Rijswijk, voorjaar 1987.

Nick Wortman

• STELLING-, BELTHOOGTES en VLUCHTEN

In de vorige Gilde-brief herhaalden wij een oproep om de stellinghoogte door te geven van uw molen. Die herhaling was nodig omdat we na de eerste oproep slechts 8 reacties kregen. Dat aantal is nu gegroeid tot ca. 35, maar dat is natuurlijk nog lang niet genoeg. Van zo'n 70 molens beschikken we nu over de stellinghoogte, maar er zijn **340 stellingmolens in Nederland!** Bovendien breidden wij in de vorige Gilde-brief de oproep uit tot beltmolens, en dan is er nog veel meer werk aan de winkel.

In de vorige Gilde-brief schreven we ook dat er aan de gegevens over de vlucht van de molens nog heel wat schort. Dat leidde tot twee reacties die wij u niet willen onthouden:

"Jullie schrijven dat je er de laatste weken achter bent gekomen dat de gegevens van de provinciale molenboeken niet betrouwbaar zijn. Welnu, daar ben ik al 9 jaar achter!"

En: "Het verbaasde me enigszins, dat U eerst de afgelopen weken tot Uw verbazing ontdekte dat de vluchtvermeldingen in diverse provinciale molenboeken zeer onbetrouwbaar zijn!"

Wel, natuurlijk is het niet zo dat we altijd gedacht hebben dat de gegevens precies klopten. Al lang vertrouwden we opgaven van de vlucht in hele meters voor geen cent, en sinds jaar en dag nemen we op onze molentrektochten altijd een meetlint mee om de vlucht te controleren als we bij een molen zijn. Maar dat we afwijkingen tegen zouden komen van 2,40 meter, dat verbaasde ons wel een beetje.

Hoe het ook zij, we hebben grote behoefte aan het nameten van de vlucht!

In de vorige Gilde-brief schreven we dat u, wanneer uw molen zelfzwichting heeft, en u niet gemakkelijk in het hekwerk kunt klimmen, u een touw zou kunnen spannen langs de roed, of van wiek naar wiek en de lengte van dat touw te vermenigvuldigen met $\sqrt{2} = 1,414$. De heer Den Besten vond dat niet zo'n gelukkige methode; afhankelijk van de touwsoort kan hierbij, aldus Den Besten, bij een vertikaal hangend touw, van askop tot roede, bij een vlucht van bijv. 13 x 2 meter, al gauw een fout door rek tengevolge van het eigen gewicht van het touw optreden van 10 à 20 cm! Een meetlint, liefst van staal, is de enige betrouwbare methode."

Ja, die waarschuwing is terecht, natuurlijk heeft Den Besten gelijk. Maar niet iedere vrijwilliger zal over zo'n meetlint beschikken, en dan is de touw-methode altijd nog beter dan alleen maar de vermelding "25 m" in onze lijst. Maar let u dan wel een beetje op die rek van het touw?

Samenvattend:

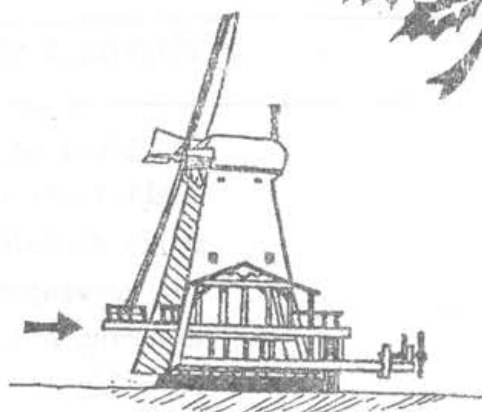
Wanneer u nog geen gevolg heeft gegeven aan onze oproep, probeert u dan alstublieft onderstaande gegevens van uw molen (en van molens in uw omgeving) te verzamelen:

STELLINGHOOGTE
BELTHOOGTE
VLUCHT

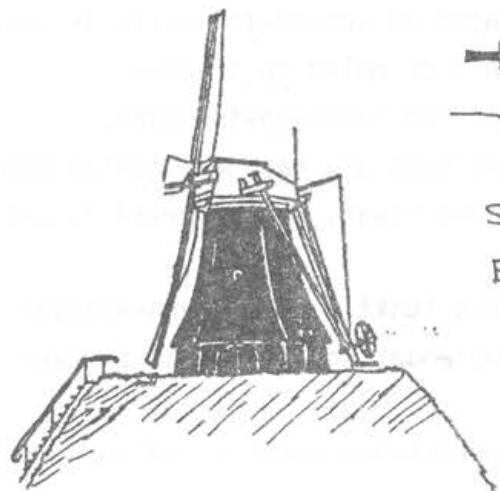
De gegevens mag u sturen naar:

Eric Zwijnenberg,
Werkgroep Nederlands Molenbestand
Nic.Beetskade 40
1817 EB ALKMAAR

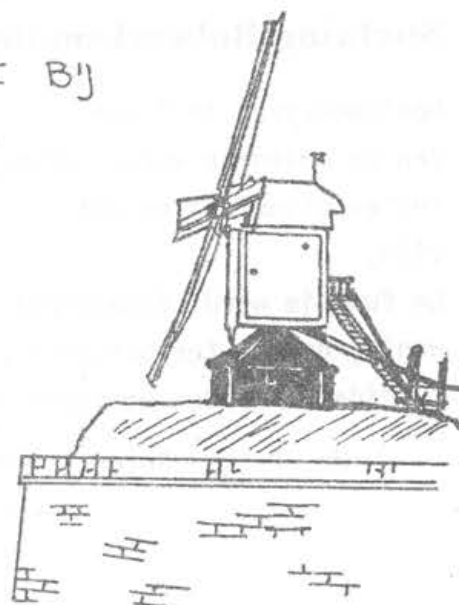

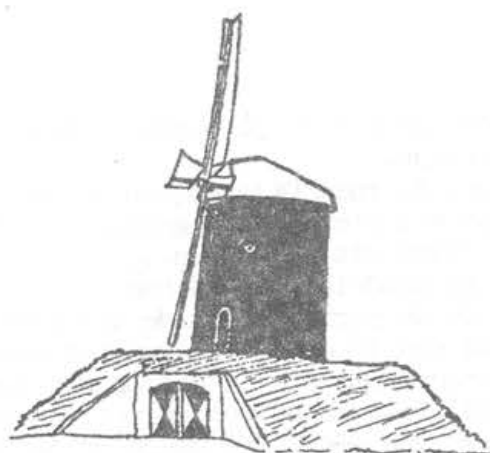
SCHAVOT HOOGTE BIJ
EEN PALTROK

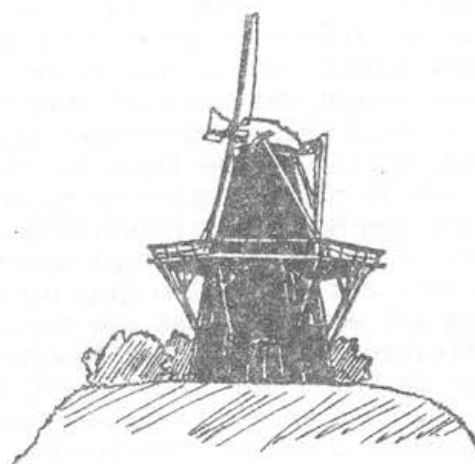
GRONDZEILER OP
MOLENBERG OF DIJK
(bijv. Nederhemert - Gld.)

STANDERDMOLEN OP
VESTING BASTIONS

BELTMOLEN

STELLINGMOLEN OP
STADSWALLEN
(Leiden, Dokkum, enz.)

VRIJWILLIG MOLENAAR

Stichting Bolwerksmolen

houtzagersvak te leren.

Van de molenaar wordt verwacht, dat hij naast deze functie geen neven-activiteiten uitoefent en dat hij in de naastgelegen molenaarswoning woonachtig zal zijn.

De functie wordt financieel niet gehonoreerd; daarentegen wordt de molenaarswoning gratis ter beschikking gesteld.

Kandidaten worden verzocht binnen 4 weken contact op te nemen met:

Mr. P.S.L. Peters, tel.: 05700-14080 overdag; 05708-1289 's avonds
schriftelijk: Postbus 266, 7400 AG Deventer.

Inktklodder.

...en als je dan zoveel jaren je best hebt gedaan en je wordt zo maar aan de kant gezet,... nou, dan voel je je behoorlijk...

Nee! Ik zal daar de zegsman niet van zijn. Al ruim 14 jaren ben ik Uw "inkt-klodder" geweest en, hoewel ik het altijd met plezier heb gedaan, spijt het mij geen moment dat het niet meer hoeft. Even uitleggen dus...

In 1975 kwam Gerard Ottevanger bij mij in Goudriaan. Hij had een klusje voor me. Of ik voor de leden van het Gilde de periodiek wilde verzorgen. Nou, dat wilde ik niet weigeren en zo begon ik dus in de kelder van het gemeentehuis met een handstencilmachientje. De stencils typte ik uit op een oude machine of ik kreeg ze getypt aangeleverd. Tekeningen werden met een pennetje ingekrast. Dit stencillen ging niet altijd van een leien dakje en het kwam dan ook wel eens voor dat een forse inktklodder het werk sierde. Dat nu was de aanleiding van mijn functiebenaming. In die jaren leek het allemaal niet zo nauw te komen maar later kreeg ik toch een heuse tweede hands elektrische stencilmachine en een paar jaar geleden zelfs een brandnieuwe! Ook de stencils worden nu op een stencilschrijver gemaakt en de werkzaamheden verminderden. Aanvankelijk waren alle werkzaamheden voor mij, stencillen, vergaren, nieten, enveloppen adresseren, stempelen, dichtvouwen en ter post bezorgen. Later werden de werkzaamheden wat meer verdeeld en hoefden mijn vrouw en kinderen niet meer mee te doen. En nu hoeft het helemaal niet meer.

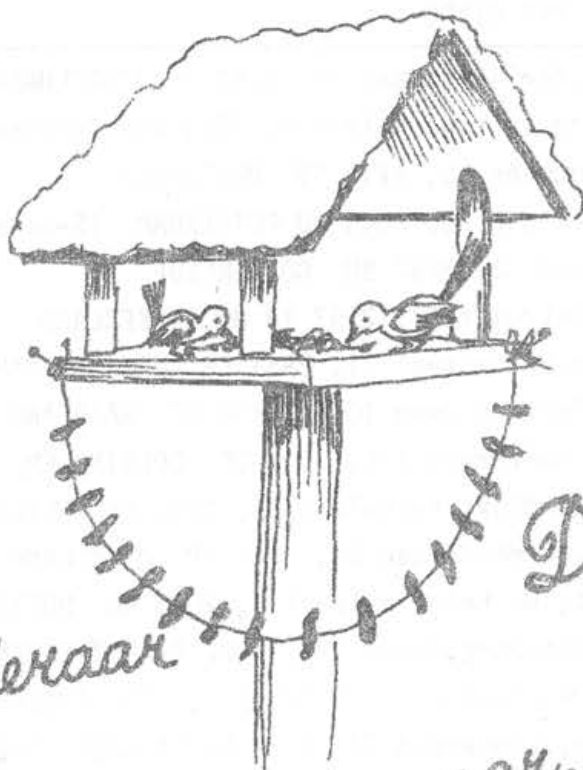
Een vereniging die zich respecteert bouwt aan zijn toekomst. En de toekomst is een fraai, gedrukt, representatief blad. Ik feliciteer ons Gilde er van harte mee.

Andries van der Graaf.

NIEUWE LEDEN VAN HET GILDE

J. van Wezel, Pr.Marijkestraat 15, 3241 VJ MIDDELHARNIS
H.A. Brouwer, Burg.v.Bruggenplein 6, 7721 AZ DALFSEN
A.H. La Crois, Wogmeer 15, 1711 SV HENSBROEK
D. Vonk, Prof.Bolklaan 20, 3043 BD ROTTERDAM (S-donateur)
F. Tanis, N.Z.Haven 21, 3252 BH GOEDEREDE
J. de Vries, Bovenkruier 17, 2957 XJ NW,LEKKERLAND
A. de Vries, Corn.Smitstraat 21, 2951 AB ALBLASSERDAM (donateur)
R.W. Goossens, Sloopgaardweg 10 A, 1738 DC WAARLAND
D.W.B. van Aken, Holterweg 126, 7003 DR DOETINCHEM
T.P. van de Nieuwendijk, Kerkelaan 34, 1851 HE HEILOO
P. Koppelman, Pr.Bernhardlaan 29, 3247 AP DIRKSLAND
L.J.M. Luttikholt, Wilhelminastraat 4, 7001 GW DOETINCHEM
G.B. Fagnotti, Essenburgsingel 178, 3022 EP ROTTERDAM
J.H.T. Verbeek, Paarloweg 15B, 6077 NR St.ODILIENBERG
H.C.G. Theunissen, Linnerweg 3A, 6077 HJ St.ODILIENBERG
W. Timmers, Scholeksterstraat 48, 6541 LD NIJMEGEN
A. Kroon, Kloosterstraat 6, 1411 RT NAARDEN
J.P. Enthoven, Diepenbroekstraat 15, 1507 KG ZAANDAM
Mevr. L.H.L. Bleijenbergh, Zilverbergweg 65, 6611 BC OVERASSELT
N. Noorlander, Prov.Weg West 64, 2808 PC GOUDA
H. van Eenennaam, Oude Rijksweg 84, 4339 BE NW EN SINT JOOSLAND
M. Bult, Hovenierstraat 18, 6822 BD ARNHEM
S.M. Mesu, Fred.Hendrikstraat 133 Beletage, 1052 HR AMSTERDAM
P.J. Bouma, Puoldijk 19, 9035 BX DRONRIJP
A.P. Stolk, Brandwijkседijk 35, 2974 LC BRANDWIJK
C.J. Scheerens, Maassingel 107, 5751 VL DEURNE
H.A. van Aarle, Bosscheweg 36, 5735 GV AARLE RIXTEL
A.J.C. Diepenbroek, Pasakker 86, 5712 HN SOMEREN
A.J.M. Groothuizen, J. Prinsstraat 32, 7552 HL HENGEL0 (0) (S-donateur)
G.H. Geerdink, Postbus 1634, D 4470 MEPPEN Duitsland
F.V. Geerdink, Postbus 1634, D 4470 MEPPEN Duitsland

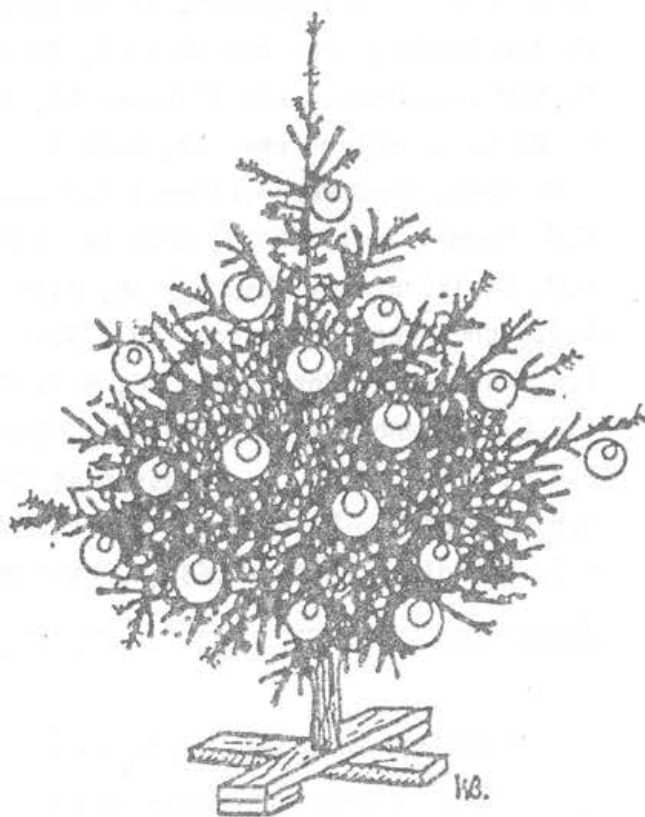
Even attentie voor de Afdelingsbesturen: Indien niet anders vermeld,
zijn de genoemde nieuwe leden allen 'lid-in-opleiding'.

Namens
de Redactie
en de
Inkt klodderaar

Denk aan de
vogeltjes!!

Prettige
Feestdagen, maar.....

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS T.B.V. DE OPLEIDING

INFORMATIE	I t/m X	ALGEMENE INFORMATIE OVER PRAKTIJK, MOLENZEILEN, SMEREN, VANGEN, HET WEER, KLEIN ONDERHOUD, BLIKSEMAFLEIDER E.D.
INFORMATIE	XII	DE OPBOUW VAN DE WIPMOLEN EN DE ACHTKANTE MOLEN G.J. POWW
INFORMATIE	XVI	WAAROM DRAAIEN DE WIEKEN LINKSOM, WAAROM HELLENDE BOVENAS EN DE TONMOLEN. E. SMIT
INFORMATIE	XVII	TURBINEMOLENS. J. MEESSEN
INFORMATIE	XIX	MOLENAARSERVARINGEN. J. KAAL
INFORMATIE	XX	KRUIWERKEN. G.J. POWW
INFORMATIE	XXI	WEERCURSUS. P.W. ROSIER KNMI
INFORMATIE	XXII	BOVENASSEN. G.J. POWW en M. VAN DOORNIK

HET BOEK "WIEKSYSTEMEN VOOR POLDER- EN INDUSTRIEMOLENS" DOOR G.J. POWW BEHOORT OOK TOT HET LESPAKKET EN OMVAT O.A. DE INFORMATIES VIII, IX, XIII, XIV, EN XV.

BIJ AANMELDING ALS LID-IN-OPLEIDING DIEN MEN DIT LESPAKKET AAN TE SCHAFFEN OMDAT DIT NODIG IS BIJ DE OPLEIDING. DE PRIJS IS UITERST LAAG GEHOUDEN EN BEDRAAGT f 50,--.

GRATIS WORDEN VERSTREKT:

BLADEN VOOR HET MAALUREN-BOEKJE T.B.V. LEDEN-IN-OPLEIDING.
BLADEN VOOR HET MAALUREN-BOEKJE T.B.V. GESLAAGDE LEDEN.
DE RICHTLIJNEN VOOR HET EXAMEN VOOR VRIJWILLIG MOLENAAR.
MODELCONTRACT VOOR VRIJWILLIGE MOLENAARS.
FOLDER BETREFFENDE DE GILDE-VERZEKERINGEN.

VOOR INLICHTINGEN EN HET BESTELLEN VAN DE HIERBOVEN GENOEMDE BOEKEN ENZ. KUNT U CONTACT OPNEMEN MET DE LEDENADMINISTRATIE VAN HET GILDE :

MEVR. E.N. POWW-SCHIPPER, ZWARTEWEG 70, 1412 GE NAARDEN Tel. 02159 - 45428.

VOOR DE OPLEIDING AANBEVOLEN LITERATUUR

MOLENS	IR. F. STOKHUYZEN 5e GEHEEL HERZIENE DRUK
OPLEIDING WATERMOLENAAR	ING. J. DEN BESTEN PRIJS EN LEVERING AANVRAGEN BIJ ING. DEN BESTEN, VREELANDSEWEG 12, 3632 EP VREELAND. TEL. 02943 - 3364
DE WINDMOLEN EN ZIJN ONDERDELEN	J.G. WIESSNER POSTGIRO 1162733 t.n.v. PENNINGMEESTER VRIENDEN V.D. GELDERSE MOLEN f 30,-- INCL. PORTO
ZINGENDE STENEN	D.J. ABELSKAMP f 45,-- EXCL. f 7,50 PORTO
ROND ZINGENDE STENEN	D.J. ABELSKAMP f 45,-- EXCL. f 7,50 PORTO.

BEIDE LAATSTE BOEKEN ZIJN TE BESTELLEN VIA: GIROREK. 148232 t.n.v.
RABO-BANK MIDDEN-WESTLAND t.g.v. REK. NO. 13.53.85.210 t.n.v.
PENNINGMEESTER CURSUSCOMM. BARENDSE TE POELDIJK.

BESTELT U BEIDE BOEKEN GELIJKTIJDIG, DAN IS DE PRIJS f 99,-- INCL. PORTO.

HET GILDEBESTUUR

VOORZITTER	DICK-JAN BRAAY 1509 WE ZAANDAM	KONINGSDIEP 78 TEL. 075 - 311639
SECRETARIS	BOUDEWIJN VAN WEEL 1272 CK HUIZEN	NW.BUSSUMMERWEG 92 TEL. 02152 - 51695
PENNINGMEESTER	GERARD BARENDSE 2685 BH POELDIJK	BEATRIXSTRAAT 79 TEL. 01749 - 45580
EXAMENCOORDINATOR	JAN SPRUIT 2761 BK ZEVENHUIZEN	MOLENVIERGANG 8 TEL. 01802 - 2613
CONTACTPERSOON V.D. AFDELINGEN	GERARD STURKENBOOM 5591 BL HEEZE	BISS.ARNOUTLAAN 14 TEL. 04907 - 2602
BIOTOOPZAKEN	GERBRAND DE VRIES 1911 NA UITGEEST	LIMMERWEG 4 TEL. 02513 - 12166
PUBLICATIES	GERRIT POWW 1412 GE NAARDEN	ZWARTEWEG 70 TEL. 02159 - 45428

VRIJWILLIGE

HET GILDE VAN

MOLENAARS